

Sekumisuuring isakande tegemiseks laste õiguste kaitseks ja lapsevanemate toetamiseks

1. Sekkumise rakendatavuse uuring: sünnieelne sekumine (Harjumaa, Tartumaa, Ida-Virumaa)

- Ämmaemanda juures rasedusaegsel jälgimisel olevatele naisele pakutakse alates 3. rasedusaegsest visiidist (s.o orienteeruvalt raseduse II trimestri algusest) kaasavat suhtetundlikku nõustamist erinevatel teemadel, sh isakannet puudutaval teemal. Isakande teemat tutvustatakse kõikidele lapseootel olevatele naistele (ja nende partneritele, kui visiidil käiakse koos).
- Juhul, kui lapseootel naise puhul on tuvastatud risk, et isakanne võib jääda tegemata, pakub ämmaemand 3. või 4. visiidil (või hiljem vastavalt sihtrühma kuulumise tuvastamisele) ja sellele järgnevalt naisele (ja võimalusel tema partnerile) süvendatud isakande teemalist nõustamist.
- Lisaks pakutakse naisele võimalust osaleda sekumise rakendatavuse uuringus, s.o jagada uurimisrühmaga (Civitta Eesti AS) oma kogemust nõustamise sobilikkusest, vajadustele vastavusest ja sekumise parandamise viisidest. Naisele antakse uuringut tutvustav teabeleht, kus on toodud uurijate kontaktid. Kui naine on huvitatud rakendatavuse uuringus osalemisest, annab ta toodud kontaktidel endast uurijale märku. Sekumise rakendatavuse uuringus osalemine ei ole nõustamise eeltingimuseks, st nõustamist saavad ka need lapseootel naised, kes rakendatavuse uuringus osaleda ei soovi.
- Järgnevatel visiitidel (kui naine on nõustamiseks soovi avaldanud) jagab ämmaemand detailsemat infot isakande teemal ja annab vastavasisulise infolehe ning nõustab naist täiendavate küsimuste korral. Igal visiidil vesteldakse tundlikult, planeeritakse toetustekonda, pakutakse võimalust juristi konsultatsioonile või teiste tugispetsialistide juurde suunamiseks.
- Peale sekumise testimise perioodi (kolm-neli kuud) lõppu võtab uuringurühma esindaja Civitta Eesti ASist uuringus osalemise huvist märku andnud naistega ühendust ja palub neil osaleda sekumise rakendamist tagasisidestavas intervjuu- 2 uuringus. Uuringurühma esindaja selgitab uuringu eesmärgi, väljundeid ja uuritava õigusi (osalemine on vabatahtlik, nõusoleku võib igal ajal tagasi võtta, andmeanalüüs toimub üldistatud kujul). Naistega, kes on nõus intervjuud andma, lepitakse kokku intervjuu aeg ja viis (silma-silma, telefon, videokõne), naised allkirjastavad informeeritud nõusoleku vormi ning intervjuud viiakse läbi.

2. Sekkumise rakendatavuse uuring: sünnijärgne sekumine ehk ämmaemanda koduviit Tartus ja lähikonnas

- Kõikidele Tartu linna ja lähiümbruse sünnitanud naistele ja nende vastsündinutele toimub ämmaemanda poolne koduviit kuni seitse päeva pärast sünnitust. Lisaks toimub vajaduspõhiselt koduviit või ämmaemanda poolne läbivaatus kuni 14 päeva pärast sünnitust. Koduviidi eesmärk on toetada ema ja vastsündinu sünnitusjärgset kohanemist uue olukorraga, ema taastumist sünnitusest ning anda soovitusi vastsündinu eest hoolitsemiseks ja rinnaga toitmise edenemiseks. Vajadusel

planeerib ämmaemand lisaviidi aja või vastuvõtu nõustamiseks. Koduviidid ei ole uuringu raames väljatöötatud tegevus ja toimuvad sõltumata uuringu läbiviimisest.

- Sekkumiste piloteerimise perioodil puudutab ämmaemand sünnitusjärgsel koduviidil ka lapse sünni registreerimise ja isakande teemat ning vajadusel, s.o kui on tuvastatud risk isakande tegemata jätmiseks, pakub täiendavat nõustamist isakande teemal.
- Lisaks pakutakse naisele võimalust osaleda sekkumise rakendatavuse uuringus, s.o jagada uurimisrühmaga (Civitta Eesti AS) oma kogemust nõustamise sobilikkusest, vajadustele vastavusest ja sekkumise parandamise viisidest. Naisele antakse uuringut tutvustav teabeleht, kus on toodud uurijate kontaktid. Kui naine on huvitatud rakendatavuse uuringus osalemisest, annab ta toodud kontaktidel endast uurijale märku. Sekkumise rakendatavuse uuringus osalemine ei ole nõustamise eeltingimuseks, st nõustamist saavad ka need sünnitanud naised, kes rakendatavuse uuringus osaleda ei soovi.
- Peale sekkumise testimise perioodi (kolm-neli kuud) lõppu võtab uuringurühma esindaja uuringus osalemise huvist märku andnud naistega ühendust ja palub neil osaleda sekkumiste rakendamist tagasisidestavas intervjuu-uuringus. Uuringurühma esindaja Civitta Eesti ASist selgitab uuringu eesmärki, väljundeid ja uuritavate õigusi (osalemine on vabatahtlik, nõusoleku võib igal ajal tagasi võtta, andmeanalüüs toimub üldistatud kujul). Naistega, kes on nõus intervjuud andma, lepitakse kokku intervjuu aeg ja viis (silmast-silma, telefon, videokõne), naised allkirjastavad informeeritud nõusoleku vormi ning intervjuud viiakse läbi.

Mõlemad sekkumised, mida testitakse, annavad ministerruumile infot selle kohta, kas ja kui palju toetab jagatud kirjalik juhendmaterjal ja suulised nõustamised ämmaemandate poolt vanemate teadlikkust ja kaalutletud käitumist isakannet tehes või tegemata jättes.

Toetatakse sekkumisuuringus osalejate enda hinnangule selle kohta, kas nende otsus oli tänu saadud infole rohkem läbi kaalutud ja teadlik, kui oleks olnud ilma sekkumiseta. Lisaks saab ministerruum tänu uuringule teadmise selle kohta, kuidas planeeritud nõustamised päriselus toimivad: vaatame katsetatud sekkumiste sobivust ämmaemanda ja lapse heaolu eest seisvate spetsialistide igapäevasesse tööprotsessi; selgitame välja, millisel moel on vaja lahendusi edasi arendada (sh materjale luua) ning kui palju kulub info jagamisele aega.

Uuring on disainitud koostöös MTÜga Eesti Ämmaemandate Ühing ning see võtab eeskujuks Soome sarnase praktika, mida on rakendatud aastast 2016 ja mida sealsed naistearstid, ämmaemandad ja lastega tegelevad spetsialistid kõrgelt hindavad. Soomes on tänaseks tuvastatud vanemate teadlikkuse tõus isakannet puudutava otsuse langetamisel. Samuti on Soomes tõusnud sünnieelne isaduse omaksvõtt.

Ülal kirjeldatud sekkumiste läbiviimiseks on saadud load Andmekaitse Inspeksioonilt ja ministerruumi ajutiselt sotsiaal- ja töövaldkonna uuringute ja analüüside eetikakomiteelt. Ka Tervisekassa hindab planeeritud sekkumist nende rahastatud teenuse raames asjakohaseks.